

Zingende oma's in opstand tegen extreemrechts

Serie Burgermoed #3

[Achtergrond](#) - 11 januari 2025 - Auteur: Paul Kerssemakers

Helga Baltschun (86) en Frauke Ludszewit (83) zijn twee van de vele 'Omas gegen Rechts' die zich in Duitsland verzetten tegen een groeiend extreemrechts politiek klimaat. De vrouwen uit Hamburg organiseren demonstraties, praten met jongeren en verstoren met hun koor bijeenkomsten van de AfD, alles om de democratie te beschermen. "We móéten volhouden, voor onze kinderen en kleinkinderen."

Een regenachtige novembermiddag in Bergedorf, een stadsdeel in het zuidoosten van de Noord-Duitse havenstad Hamburg. Frauke Ludszewit (1941) en Helga Baltschun (1938) komen met hun boodschappentrolley's het cultureel centrum Körberhaus binnen. Dat de vrouwen hier voor de tentoonstelling over extreemrechts geweld zijn, is niet moeilijk te herkennen: allebei hebben ze een button op hun jas gespeld van 'Omas gegen Rechts' (oma's tegen extreemrechts), de naam van de protestbeweging die de Weense Monika Salzer in 2017 in het leven riep uit onvrede over de rechts-populistische regering in Oostenrijk. Het initiatief sloeg in 2018 over naar Duitsland en heeft inmiddels ruim 30.000 leden, verdeeld over 200 groepen door het hele land, die allemaal hetzelfde doel hebben: het beschermen van de Duitse democratie tegen rechts-extremisme. "Ik draag de button altijd", zegt Baltschun, "en word daardoor continu aangesproken in de bus en metro. Ook steken mensen vaak een duim op als ze mij zien. Dat geeft me hoop, want diegenen zijn dan waarschijnlijk geen AfD-stemmers."

De oma-groep in Bergedorf, die momenteel iedere donderdag bezoekers te woord staat van de tentoonstelling 'Extreemrechts geweld in Hamburg: van 1945 tot nu', bestaat sinds 2020. Ludszewit, lid van het eerste uur: "Samen met een paar andere dames ben ik vlak voor de coronapandemie hier in het zuiden van Hamburg de 'Omas gegen Rechts' begonnen. Iedereen mag meedoen, niet alleen oma's. We hebben ook drie mannelijke leden. De meesten van ons zijn met pensioen en kunnen zich voor de volle honderd procent op onze protestacties concentreren." Met name na [de onthullingen van Correctiv](#) afgelopen januari zijn er veel nieuwe vrouwen bijgekomen, zegt Baltschun: "Ze zeiden allemaal: 'Nu is

het genoeg geweest. Ik moet me tegen extreemrechts verzetten, voor m'n kinderen en kleinkinderen.'"

Serie Burgermoed

Rechtsradicale bewegingen hebben het tij mee in Duitsland. Dat baart veel Duitsers zorgen, de herinnering aan de machtsovername door de nazi's in de jaren dertig maakt hen extra alert. Deze bezorgde burgers vormen een serieuze tegenkracht, was te zien eerder dit jaar tijdens de massale demonstraties. Een deel van hen zet zich iedere dag in voor de democratie, op verschillende manieren. In deze serie spreken we enkelen van hen, over hun motivatie, hun doelen en hun angsten.

Een groot plichtsbesef om zich voor de democratie hard te maken, verbindt de Omas tegen Rechts. Ludszewit heeft de oorlog niet bewust meegemaakt, maar de gevolgen ervan waren haar hele jeugd voelbaar: "Mijn ouders waren door de Eerste en Tweede Wereldoorlog ontzettend getraumatiseerd. Ik had ook een tante die altijd somber was. Pas jaren na haar dood kwam ik erachter dat ze uit West-Pruisen afkomstig was en haar dochters zelfmoord hadden gepleegd toen de Russen kwamen. Over de nazitijd werd thuis nooit gepraat. Toen ik zeventien was, hoorde ik dat concentratiekamp Neuengamme bij ons om de hoek lag. Ik brulde tegen mijn vader: 'Hoe heb je dat kunnen laten gebeuren?!' 'We wisten het niet', zei hij..."

Ook voor Baltschun was haar plichtsbewustzijn de hoofdreden om bij de 'Omas tegen Rechts' te gaan. "Mijn vader was een nazi. Als rechter moest hij lid worden van de NSDAP", legt ze uit. "Later zat hij bij de Luftwaffe (de luchtmacht in Nazi-Duitsland, red.) en heeft hij nog gewonden uit Stalingrad gered. Wij durfden als kinderen nooit te vragen wat onze ouders tijdens de oorlog hadden meegemaakt, zo was dat nog in onze generatie. Wel weet ik dat mijn moeder het naziregime afkeurde, maar zich er nooit actief tegen heeft verzet." "Dat kun je niet veroordelen", stelt Ludszewit. "Ik kom niet in de gevangenis wanneer ik hier op de markt protesteer tegen de AfD. Tijdens de Tweede Wereldoorlog was dat natuurlijk anders. Ik weet niet of ik onder die omstandigheden de moed zou hebben gehad om tegen de nazi's in opstand te komen. Daarom moeten we nu alles op alles zetten dat we niet weer in zo'n situatie terechtkomen. Zoiets mag nooit meer gebeuren."

'Nu zijn we aan het oefenen voor het rockfestival tegen extreemrechts in Jamel'

Om te verhinderen dat extreemrechts aan de macht komt, protesteren de Hamburgse 'Omas tegen Rechts' soms wel meerdere keren per week op

verschillende plekken in de stad. Daarnaast gaan ze langs op scholen en hebben ze een infostand op de Bergedorfse markt. Daar komen de vrouwen dikwijls oog in oog te staan met lokale politici en aanhangers van de rechts-radicalen AfD: “Die roepen dan dat ze ons naar Verwegistan willen sturen of dat ze de 'Opas gegen Links' gaan oprichten. Ze kruipen altijd in de slachtofferrol. Met hen valt niet te praten”, zegt Baltschun.

Hoewel Hamburg zeven Omas-gegen-Rechts-groepen telt, is de groep in Bergedorf de enige met een eigen koor, vertelt Ludszewit trots: “We hebben drie gepensioneerde muzikleressen in ons gezelschap die op bekende melodieën teksten schrijven die over democratie en tolerantie gaan.” Baltschun zet direct een lied in: “*Omas, Omas, uns kennt das ganze Land, wir kämpfen für die Kinder und leisten Widerstand!* (Oma’s, oma’s, ons kent het hele land. We strijden voor onze kinderen en bieden tegenstand!) Dat zingen we bijvoorbeeld altijd op demonstraties.” Ludszewit pakt haar smartphone erbij om een stukje te laten horen van hun laatste optreden. “*Wir Omas haben viel gesehen, wollen unser Wissen weitergeben, wir passen auf und rütteln wach, damit man nicht vergisst!* (Wij oma’s hebben veel gezien, willen onze kennis doorgeven. Wij letten op en schudden wakker, opdat niet wordt vergeten!)”, klinkt het door de speakers van de tentoonstellingsruimte.

Ludszewit: “Het allereerste optreden van ons koor was voor de ingang van het kasteel in Reinbek waar de AfD op dat moment vergaderde. Samen met meer dan 800 demonstranten hebben we daar urenlang staan zingen en kabaal gemaakt. Net toen we wilden stoppen, kwam de politie naar ons toe. De AfD had geklaagd, deelde de politieagent ons lachend mee, omdat ze elkaar binnen niet meer konden verstaan. Wij bleven dus zingen! Uiteindelijk brak de AfD de vergadering af. Toen de partij daar nog een keer een bijeenkomst organiseerde, hebben we weer net zo lang staan zingen tot ze vertrokken.”

Het oma-koor treedt verder regelmatig op bij de concertenreeks Rock gegen Rechts. “Nu zijn we aan het oefenen voor het rockfestival tegen extreemrechts in Jamel, een dorp in Mecklenburg-Voorpommeren waar bijna alleen maar neonazi’s wonen. Daar spelen ook Die Toten Hosen. Dat is dus geen klein evenement, hoor!”

De 'Omas gegen Rechts' zetten vaak samen met jongereninitiatieven als 'Fridays for Future' en de 'Jusos', de jeugdorganisatie van de Duitse sociaaldemocraten, demonstraties op touw. "De strijd tegen extreemrechts willen we niet alleen voor, maar ook mét de jonge generatie voeren." Dat biedt voordelen, schetst Ludszewit: "Zij helpen ons bijvoorbeeld met het opzetten van een podcast en bij het delen van onze activiteiten op sociale media. Zo kunnen we de jeugd nog beter bereiken. Het op het gevaar van rechts-extremisme wijzen, is voor ons het allerbelangrijkst. De jongere generaties mogen niet hetzelfde meemaken als onze generatie en die van onze ouders."

'De jongere generaties mogen niet hetzelfde meemaken als onze generatie en die van onze ouders'

De manier waarop de Duitse jeugd tegen rechts-extremisme protesteert, strookt niet altijd met de insteek van de 'Omas', heeft Baltschun gemerkt: "Bij de massademonstraties tegen extreemrechts in januari 2024 liep ik met een groep jongeren mee die riep: '*Ganz Hamburg hasst die AfD!*' (Heel Hamburg haat de AfD!). Ik scandeerde de leus één keer mee, totdat ik dacht: ik wil helemaal niemand haten. Haat en hetze vreten aan je en zijn juist zo kenmerkend voor de nazi's. We hadden '*Ganz Hamburg ist für die Demokratie!*' (Heel Hamburg is voor de democratie!) moeten roepen."

De oma's uit Hamburg-Bergedorf maken zich grote zorgen over de Duitse democratie en de uitslag van de Bondsdagverkiezingen in februari. "Ik was woedend toen Friedrich Merz (*CDU/CSU-kanselierskandidaat, red.*) [in een interview zei](#) dat gevluchte mensen alleen naar Duitsland komen om hun gebit mooi te laten maken", vertelt Ludszewit, die naast haar inzet voor de 'Omas gegen Rechts' als leesmaatje op scholen gevluchte kinderen helpt om Duits te leren. "Zo'n uitspraak vind ik onbegrijpelijk. Heeft Merz nog nooit met een vluchteling gesproken?" De 'Omas gegen Rechts' roepen Duitse politici op om het cordon sanitaire tegen de rechts-radicalen AfD, de zogenoemde *Brandmauer nach rechts*, in stand te houden. "Onze democratie staat op het spel", verzucht Baltschun. "Als ik er alleen al aan denk wat er na de verkiezingen kan gebeuren, word ik misselijk. Ik moet er iets tegen doen, anders word ik gek."

Voordat Ludszewit bij de 'Omas gegen Rechts' actief was, voelde ze zich vaak machteloos: "Er gaat in Duitsland zoveel mis op het gebied van democratie dat ik vaak met een onbehaaglijk gevoel rondliep waar ik maar geen grip op kon krijgen. Sinds ik me tegen extreemrechts verzet, is dat gevoel van onmacht in elk geval verdwenen. Bij demonstraties zeggen sommige voorbijgangers tegen ons: 'Wat heeft het voor zin dat jullie hier protesteren?' Ik moet dan altijd aan een

sneeuwvlok denken. Eén sneeuwvlok brengt nog geen verandering, maar uiteindelijk is de sneeuw zo dik dat de tak doorbreekt. We móéten volhouden, voor onze kinderen en kleinkinderen, én optimistisch blijven. *Die Hoffnung stirbt zuletzt.*”

Dit is een artikel gedownload via duitslandinstituut.nl.

Artikel:

<https://duitslandinstituut.nl/artikel/61890/zingende-omas-in-opstand-tegen-extreemrechts>